

Tytuł: Nauka aktywnego czytania

Program: Literacki atlas Polski

Rodzaj materiału: artykuł

Data publikacji: 2007-01-17

Przedstawiona tu strategia aktywnego czytania w pięciu krokach (propozycja Francisa P. Robinsona z Ohio State University) należy do najbardziej znanych metod czytania tekstów informacyjnych (np. podręczników). Może zastąpić żmudne, wielokrotne czytanie tekstów, zwłaszcza najeżonych informacjami a przy tym ...nudnych (a takich nie brakuje w podręcznikach!)

Materiał pochodzi z dodatku do "Gazety Wyborczej" z 28 września 2004r.

1. PRZED LEKTURĄ. PRZEJRZYJ TEKST

- Przeczytaj tytuł
- Przeczytaj śródtytuły i zdania otwierające paragrafy (często tu są kluczowe informacje)
- Obejrzyj ilustracje, tabele, wykresy itd.
- Przeczytaj wstęp lub pierwszy paragraf
- Przeczytaj ostatni paragraf lub podsumowanie.

2. PRZED LEKTURĄ. POSTAW PYTANIA

Teraz możesz się poczuć jak poszukiwacz skarbu. Zastanów się, na jakie pytania znajdziesz w tekście odpowiedź. Te pytania będą twoją mapą i ułatwią znalezienie skarbu, czyli nowych informacji.

- Zamień tytuł tekstu na pytanie (np. "Domy w cenie" na "Jak rosną ceny nieruchomości?"). To powinno być kluczowe pytanie i główny cel lektury.
- Zapisz wszystkie inne pytania, które przyszły ci do głowy podczas przeglądania tekstu.
- Zamień na pytania tytuły rozdziałów i podrozdziałów oraz ...
- ... podpisy pod ilustracjami i wykresami.
- Wypisz z tekstu niezrozumiałe słowa i wyjaśnij ich znaczenie. Korzystaj z encyklopedii lub słowników np. słownika wyrazów obcych lub uniwersalnego słownika języka polskiego

3. W TRAKCIE LEKTURY. SZUKAJ ODPOWIEDZI

Teraz przeczytaj tekst. Ale aktywnie! Połóż przed sobą listę z pytaniami i działaj tak, jakby to była twoja mapa w wędrówce przez tekst.

- Spróbuj odnaleźć odpowiedzi na wszystkie swoje pytania.
- Sprawdź, czy korzystając z definicji nieznanymi wcześniej terminów, rozumiesz ich znaczenie w kontekście.
- Jeśli trafisz na fragmenty tekstu, których nie rozumiesz, ułóż dodatkowe pytania i poszukaj na nie odpowiedzi

4. PO LEKTURZE. BILANS ODPOWIEDZI

Pora zastanowić się, co zrozumiałeś z tekstu.

- Odłóż na bok czytany tekst i notatki z odpowiedziami. Zostaw przed sobą tylko listę pytań. Uwaga! Jeżeli trzeba uzupełnij listę pytań!
- Odpowiedz na głos lub na piśmie na wszystkie swoje pytania.
- Jeśli są pytania, na które nie potrafisz odpowiedzieć, zajrzyj ponownie do tekstu i szukaj odpowiedzi.
- Jeżeli w tekście zabrakło odpowiedzi na jakieś twoje pytanie wyraźnie to zaznacz

5. PODSUMOWANIE: CZEGO SIĘ DOWIEDZIAŁEŚ?

- Sformułuj na głos lub na piśmie odpowiedź na pytanie tytułowe (czyli czego najważniejszego dowiedziałeś się z lektury). Uwaga! Jeśli tak było, podaj jakich informacji ci zabrakło
- Przyjrzyj się całości tekstu i układowi jego elementów. Rozważ, dlaczego tak a nie inaczej ułożono informacje. Możesz zaproponować własną koncepcję konstrukcji tekstu.
- Zrób notatkę, np. w postaci graficznej, aby widoczne były związki pomiędzy elementami.
Zastanów się:
 - jak można ten materiał przedstawić innym
 - jak zmieniła się twoja wiedza i twoje poglądy po lekturze
 - jak możesz wykorzystać w praktyce (w życiu) zdobyte informacje

Mapa pojęciowa

Ten sposób zapisu informacji zawartych w tekście + ilustrowany przykładem z nauki historii - pozwala lepiej je zrozumieć, powiązać ze sobą oraz zapamiętać. W centrum mapy pojęciowej wpisz najważniejsze idee czy pojęcia, o których mówił tekst, a następnie w uporządkowany sposób zebrać najważniejsze cechy, fakty, wydarzenia czy postaci z nim związane. Do wykorzystania podczas nauki zarówno przedmiotów humanistycznych, jak i matematyczno-przyrodniczych.

Pojęcie, idea
Totalitaryzm
Co to jest?
Ustrój polityczny
Jakie ma cechy?
Jedna oficjalna ideologia
Jedna partia
Terror policyjny
Monopol w dziedzinie mediów
Gospodarka nakazowa

Co można mu przeciwstawić?
demokracja
Przykłady
Rosja pod rządami Lenina i Stalina
Niemcy pod rządami Hitlera
Włochy pod rządami Mussoliniego
Polska stanu wojennego (wersja łagodniejsza)

Przećwicz tę metodę. Wystarczy, że weźmiesz do ręki jakąś encyklopedię (np. "Uniwersalną encyklopedię ucznia") lub "Uniwersalny słownik języka polskiego" i znajdziesz ciekawe dla siebie pojęcie (dla starszych uczniów może to być np. terroryzm, dla młodszych np. hip-hop)

Pole wspólne, pola odrębne

Technika ta ułatwia porównywanie dwóch pojęć, procesów czy obiektów. Możesz jej użyć np. wtedy, gdy chcesz zestawić ze sobą dwa filmy ("Indiana Jones" i "Drużyna pierścienia"), dwóch przywódców (Wałęsa i Kwaśniewski), dwa pojęcia matematyczne (kwadrat i romb) czy dwie substancje chemiczne (węgiel i żelazo). Warto ją stosować zarówno przed lekturą jakiegoś tekstu, jak i po jego przeczytaniu. Nasz przykład pochodzi z nauki o religiach.

1. Narysuj dwa zachodzące na siebie koła.
2. Wpisz nad nimi nazwy obiektów, które porównujesz.
3. W polu wspólnym wpisz to, co jest dla nich wspólne.
4. W polach odrębnych wpisz to, co jest specyficzne dla każdego z porównywanych obiektów.

Bibliotekarzu! Możesz zadać dzieciom (pojedynczo lub w parach) analizę znaczeń dwóch pojęć, a potem poprowadzić dyskusję porównując prace. Nawet małe dzieci mogą dać sobie z tym radę - o ile pojęcia będą dla nich zrozumiałe.

Strategia aktywnego czytania - Ślady twojego myślenia

Uwaga! Poniżej opisaną metodę aktywizującą czytanie - jej zaletą jest prostota - można zalecić dzieciom np. omawiając jej zalety. Można uczyć tej metody np. dzieląc dzieci na pary. Wspólnie wypracowują swój system znaków, potem go wypróbują na dwóch różnych

tekstach, zamieniają się tekstami i dyskutują, czy system się sprawdził.

Uwaga rodzice! Warto poćwiczyć zalety tej metody podczas wspólnej pracy z dziećmi (np. czytamy na głos tekst i wspólnie zaznaczamy).

Opracuj swój własny system znaków, którymi można - ołówkiem na marginesie! - oznaczać czytany tekst.

Nasze propozycje to tylko przykład takich oznaczeń:

- (*) = to bardzo ważne
- (+) = to potwierdza moje przypuszczenia
- (o!) = zupełnie inaczej niż myślałem
- (?) = to mnie zastanawia, muszę sprawdzić
- nie = z tym się nie zgadzam
- tak = z tym się zgadzam
- (!) = bardzo ciekawe

Słowa kluczowe

Bibliotekarzu, nauczycielu, rodzicu! Metoda słów kluczy polega na rozbudzeniu zainteresowania dzieci przed lekturą tekstu tak, by proces czytania był aktywną formą sprawdzania ich hipotez i wiedzy. Także rodzice mogą w ten sposób wciągać dzieci w czytanie np. książek. Ta mocna metoda może przełamać niechęć grupy czy pojedynczego dziecka do czytania. Jest też skuteczna w pracy z małymi dziećmi.

1. Wybierz z tekstu 20-30 słów, które są kluczowe.
2. Przeczytaj powoli te słowa członkom grup i poproś, aby wyobrazili sobie, o czym jest tekst. Poproś dzieci, aby (w zależności od typu tekstu, wieku itp.):
 - I narysowali obrazek, symbol,
 - II stworzyli listę pytań do tekstu (Czego chcę się dowiedzieć?)
 - III przewidzieli i opowiedzieli o czym tekst będzie opowiadał.
3. Chętni mogą przedstawić swoje pomysły.
4. Poleć dzieciom przeczytanie tekstu i porównanie ich wstępnego wyobrażenia z tym, co znaleźli w tekście.
5. Zachęć młodzież do przedstawienia tego co przeczytała w postaci wybranej techniki (wizualizacja, odpowiedzi na pytania, przedstawienie wrażeń).

Strategia aktywnego czytania - Znajdź główną myśl

Zrozumienie i rozpoznanie głównej myśli tekstu polega na wydobyciu jej spośród wielu informacji, które ją wspierają i dopełniają, a także informacji dodatkowych, czasem zbędnych a nawet zakłócających zrozumienie tekstu. Bez tego nie będziesz w stanie podsumować lub streścić tekstu. Można to zrobić wykonując następujące kroki:

1. Rozpoznaj osobę, zdarzenie, zjawisko, tezę czy problem, który jest najważniejszy w danym fragmencie tekstu.
2. Wyszukaj te informacje, które go opisują, wyjaśniają lub wspierają. Wypisz je (np.:

najważniejsze cechy osoby lub argumenty na rzecz jakiejś tezy).

3. Znajdź dodatkowe informacje

4. Zastanów się, jakie informacje są zbędne dla zrozumienia głównego tematu

5. Przygotuj krótką wypowiedź prezentującą główny temat fragmentu. Zrób sobie plan w punktach

red. Kacper Nowacki